

VÄRDEBESKRIVNING

Område av riksintresse för naturvård i Dalarnas län

Datum: 2004-01-12

Områdesnummer: NRO 20 043

Områdesnamn: Morafältet

Kommun: Mora (2062)

Kartblad: 14E NV, NO, SV, SO

Area: 6064 ha totalt varav 5663 ha är land och 401 ha är vatten.

Naturgeografisk region: 28b Sydligt boreala kuperade områden.

Agrara kulturlandskapsregioner: Södra Norrlands och norra Svealands kust- och odlingsbygder.

Landskapsformer: Bergkullslätt

Riksvärde:

Isälvsdelta
Dyner
Torrdal
Flora
Fauna

Värdeomdöme: Morafältet är av mycket stort geomorfologiskt värde genom sin mångfald av olika bildningsformer, samt som nyckelområde för tolkningen av Siljansområdets kvartära utvecklingshistoria. Området utgör ett av landets största randedeltan och innefattar Nordens största fossila dynfält. Det mäktiga meandersystemet är en klassisk lokal för denna typ av bildningar. Sandfältets unika flora och fauna är av mycket stort värde. Älvområdets förhållandevis rika växt- och djurliv, med bl.a. förekomst av utter, är även värdefullt.

Österdalälven med Siljan och Orsasjön är även reproduktions- och uppväxtområde för siljansöringen.

Huvudkriterier: A, C, E

Stödskriterier: Storlek, mångformighet, representativitet, raritet, nyckelområde, funktion – betydelse för flora och fauna.

Förutsättningar för bevarande: Att områdets välutvecklade terrängformer

bibehålls i oskadat skick, samt att den unika floran och faunan ges möjligheter att fortleva i området. Värdet kan påverkas negativt av markexploatering som starkt förändrar de intressanta formationerna, igenväxningen som hotar den unika floran och faunan, samt av ett skogsbruk som ej visar naturvårdshänsyn i enlighet med den speciella folder som utarbetats för området.

Säkerställande: Med stöd av MB 7 kap 4 § har fyra naturreservat avsatts inom området. Dels det 114 ha stora Alderängarna, vilket omsluter det 1 ha stora Salunäbb, dels det 29 ha stora Svinvallen samt ca 5 km av reservatet Vasaloppsspåret. Det förstnämnda området är även avsatt som natura 2000 område under namnet SE0620069 Alderängarna, med stöd av MB 7 kap 28 §. Morafältet omfattas av MB 4 kap, 1 och 2 §§.

Områdets huvuddrag: Morafältet utgörs av ett vidsträckt sandområde som utbreder sig väster om Orsasjön och omkring Österdalälvens utlopp i Siljan. Området har byggts upp som ett mäktigt isranddelta, avsatt genom den isälv som följt nuvarande Österdalälven. Detta randdelta är mycket formrikt och utgör ett av de största i landet. Delar av deltat har omlagrats av vinden till stora dyner. Dessa bildar nu Nordens största fossila flygsandfält, vilket huvudsakligen är beläget i trakten av Bonäs. Längs områdets avgränsning i öster löper den sk Bonäslinjen, utformad som en hög nipbrant, vilken markerar Siljans äldsta och högst belägna strandlinje.

Genom landhöjningen har älven skurit sig allt djupare ner i sanddeltat och lämnat stora meanderbågar, i form av branta nipor, kvar på land. Dessa äldre meanderbågar med tillhörande nipor är en typ av torrdal. Niporna sträcker sig hela vägen från Alderängarna till Mora och når ofta en höjd av 30 meter. På ett par ställen berörs de äldre niporna av nuvarande Österdalälven. Så är fallet vid Salunäbb, en mäktig nipbildning avsatt som naturreservat. I sandområdets södra del rinner Hemulån med ett djupt nedskuret och meandrande lopp. Alderängarna och Åmänget är sena deltabildningar som ligger vid det nuvarande älvplanet. Intill dynfältet ligger ett par skogstjärnar vilka troligen bildats som dödissjöar.

Vegetationen i sandområdet karaktäriseras av torra, lavrika hedtallskogar. I anslutning till niporna förekommer dock ofta inslag av gran och något rikare vegetation. Stora delar av deltat vid Alderängarna har förr brukats som slåttermarker. Då hävden nu upphört och älven kraftigt reglerats, har dessa tidigare vårflovsdränkta marker nu börjat växa igen med löv- och barrblandskog.

Sandfältet hyser ett flertal sand- och värmekrävande arter som anses vara värmetidsrelikter. En sådan art är såpört, vilken här har landets enda recenta växtplatser utanför Öland och Gotland. Mosippa växer flerstädes i området. Den relikta faunan representeras av bl.a. sandödla och gräsmyra, vilka här finns på landets nordligaste lokaler. Insektsfaunan innehåller ett flertal specialiserade och sällsynta arter. I hedtallskogen förekommer en av länets större populationer av nattskärna. Alderängarnas flora och fauna är relativt rik, med sydliga förekomster av fjällnejlika och fjällarv. Vissa år har kungsfiskare häckat i området. Denna del av Österdalälven tycks ännu hysa en relativt god stam av utter.

Genom sin mångfald av geomorfologiska former är Morafältet ett välbesökt exkursionsmål för geologiska kurser. Speciellt de mäktiga niporna och den vackra utsikten över Orsasjön och Österdalälven är av intresse för friluftslivet. Alder- och Åmängarna har utpekats att vara av internationellt intresse, enligt Naturvårdsverkets rapport över flodslätt- och deltaområden i Sverige.

Anmärkningar:

Referenser:

- Berquist, E, 1981: *Svenska inlandsdyner*. Översikt och förslag till dynreservat. SNV PM 1412.
- Cederberg, B, & Persson, H, 1976: *Alderängarna, inventering samt förslag till skötselplan*. Länsstyrelsen i Kopparbergs län, N 1976:8.
- Cederberg, B, 1982: *Bonäsfältet, en inventering av insektslivet*. Länsstyrelsen i Kopparbergs län, N 1982:1.
- Lannerbro, R, 1985: *Morafältet - en sammanställning av geologiska litteraturuppgifter*. Länsstyrelsen i Kopparbergs län, N 1985:5.
- Olsson, G, 1964: *Rullstensåsarna och deras utnyttjande i Kopparbergs län*. Länsutredning för Kopparbergs län.
- Rynéus, T, 1985: *Översiktlig naturinventering för Mora kommun*. Länsstyrelsen i Kopparberg län, N 1985:2.